

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор Інституту народознавства
Національної академії наук України

 акад. С.П. Павлюк

“4” вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«НАРОДНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНИ»

рівень освіти	<u>третій (освітньо-науковий) рівень</u>
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
напрямок підготовки	<u>доктор філософії</u>
спеціальність	<u>032 – історія та археологія</u> <i>(шифр і назва спеціальності)</i>
вид дисципліни	<u>за вибором</u> <i>(обов'язкова/за вибором)</i>
відділ	<u>етнології сучасності</u> <i>(назва відділу)</i>

Робоча програма дисципліни вільного вибору «**Народна архітектура України**» для аспірантів за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Розробник: **Тарас Ярослав Миколайович** – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Робоча програма затверджена на засіданні відділу етнології сучасності

Протокол № 6 від “28” травня 2020 р.

Завідувач відділу етнології сучасності

“2” вересня 2020 р. (проф. Тарас Я.М.)

Схвалено Вченою радою Інституту народознавства НАН України

Протокол № 7 від “3” вересня 2020 р.

“4” вересня 2020 р. Голова (акад. Павлюк С.П.)

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 03 – гуманітарні науки	Денна форма навчання
	Спеціальність: 032 – історія та археологія	Дисципліна вільного вибору аспіранта
Загальна кількість годин – 90	Спеціалізація: етнологія	Рік підготовки: 2-й
		Семестр: 4-й
Тижневих годин: аудиторних – 1,2 самостійної роботи аспіранта – 4,3	Науковий ступінь: доктор філософії	Лекції: 26 год.
		Практичні, семінарські заняття: 24 год.
		Самостійна робота: 100 год.
		Вид контролю: залік

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 33%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни: Ознайомити аспіранта з народною будівельною творчістю, народним будівництвом, де виявляються багатовіковий досвід, традиції, побут і культура народу, творчість багатьох поколінь майстрів, які враховували особливості клімату, ландшафту, народного побуту, естетичні самки певної етнічної групи. Ознайомити із історичним розвитком народного будівництва (в матеріальному та духовному вимірах) для оволодіння сучасними підходами та інструментами дослідження етнокультурних явищ та процесів.

2.2 Завдання навчальної дисципліни

Внаслідок вивчення дисципліни аспірант повинен:

Знати: особливості історичного розвитку етносу в галузі будівництва; характерні стійкі етнічно обумовлені місцеві традиції в планувально-просторовій побудові поселень та селянських дворів, у спорудженні житлових. Громадських, господарських будівель; школи народного будівництва;

Вміти: характеризувати народну архітектуру за традиційним типологічним рядом; поділяти на групи за утилітарним призначенням; виділяти найбільш розповсюджені планувальні типи житла; характеризувати основні архітектурно-етнографічні райони за сталими регіональними типологічними особливостями; визначати об'ємно-просторові вирішення народного житла

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентостей:

Загальних: володіти знаннями про особливості формування і розвитку народного будівництва поселень, садиб, традиційних споруд; чинники, які обумовили локальні особливості народного будівництва; основні теоретичні підходи і концепції щодо етогенезу сакрального будівництва; ключові параметри порівняльного аналізу архітектурно-конструктивних рішень традиційних споруд; особливості методики дослідження пам'яток народної архітектури.

Фахових: здатність характеризувати народну архітектуру за типологічним рядом, визначати характеристики об'єктів традиційного будівництва; викладати усно і письмово своє бачення етогенезу розвитку народного будівництва; поважно ставитися до праць попередників, коректно використовувати їх інформацію з народного будівництва; розглядати в соціокультурному контексті генезу народного будівництва.

2.3. Перелік попередніх та супутніх і наступних навчальних дисциплін

№ з/п	Попередні навчальні дисципліни	Супутні навчальні дисципліни
1.	Етнографічне районування	Українське народне

	України	мистецтво: морфологія, історія
2.	Теорія етнології	

3. Анотація навчальної дисципліни

Програму навчальної дисципліни «Народна архітектура України» складено відповідно до освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія. У рамках дисципліни розглядаються питання методологічного забезпечення наукових досліджень в історичній та археологічній діяльності.

У курсі «Народна архітектура України» розглядаються різні типи споруд – народне житло, господарські споруди та виробничі будівлі, в яких знайшло найчіткіше вираження їх національної своєрідності. Значна увага приділяється дерев'яній монументальній архітектурі (церкви, дзвіниці) яка відрізняється по регіонах України не лише різноманіттям, а й самобутністю архітектурних вирішень. Народна архітектура – комплексна проблема, яку з історико-етнографічних позицій досліджують етнологи, із мистецьких та історико-архітектурних – мистецтвознавці, архітектори. Вона характеризується з одного боку спільністю архітектурно-будівельних традицій, а з іншого – багатством архітектурно-конструктивних форм і посідає чільне місце в архітектурі народів світу.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Лекційні заняття

<i>№ з/п</i>	<i>Тема лекції</i>	<i>Кількість годин</i>
1.	Традиційна архітектурна спадщина українського села.	4
2.	Типологічна характеристика об'єктів народної архітектури.	4
3.	Конструктивно-технічні особливості традиційних будівель.	4
4.	Декоративно-мистецькі прийоми та засоби народної архітектурної творчості.	4
5.	Церква в етнічній історії України.	4
6.	Культові споруди в Україні.	3
7.	Національні особливості храмовлаштування.	3
	Всього	26

4.2. Практичні заняття

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст заняття</i>	<i>Кількість годин</i>
1.	Огляд та характеристика теоретичних джерел дослідження народної архітектури	4
2.	Житлові споруди (хати, колиби, курені)	4
3.	Господарські споруди	4
4.	Громадські та виробничі споруди	4

5.	Архітектурно-етнографічні зони, регіони України	4
6.	Школи народного храмового будівництва Країни	3
7.	Планувальна організація та об'ємно-просторова структура українського дерев'яного храму	3
	Всього	24

4.3 Самостійна робота

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст заняття</i>	<i>Кількість годин</i>
1.	Класифікація народної архітектури України	4
2.	Типи планувальної організації житла	4
3.	Архітектурно-типологічні особливості житлових будівель	4
4.	Традиційне житло українців Карпат	4
5.	Традиційне житло Полісся	4
6.	Традиційне житло Полтавщини та Слобожанщини	4
7.	Традиційне житло Середньої Наддніпрянщини	4
8.	Традиційний селянський двір	4
9.	Регіональні типологічні риси господарських споруд	4
10.	Типи комор, їх архітектурне та конструктивне вирішення	4
11.	Клуня в системі традиційного двору	3
12.	Кошниці	3
13.	Вітряки, водяні млини	3
14.	Конструктивно-технічне вирішення будівель водяних млинів	3
15.	Конструктивно-технічне вирішення вітряків	3
16.	Кузня	3
17.	Громадські споруди українського села XIX – початку XX ст.: сільські управи, корчми, школи	3
18.	Типи та групи церков за планувальною організацією та об'ємно-просторовою структурою	3
19.	Тризрубні церкви	3
20.	Хрещаті церкви	3
21.	Регіональні особливості храмового будівництва України	3
22.	Школи народного храмового будівництва українців Карпат	3
23.	Народні майстри	3
24.	Архітектурно-конструктивні прийоми вирішення житлових споруд в історико-етнографічних районах України	3
25.	Застосування в народному будівництві зрубної, каркасної системи зведення стін	3
26.	Типи дахів у традиційному будівництві в Україні	3
27.	Способи покриття дахів	3
28.	Основні архітектурні елементи і конструкції житлових будівель	3
29.	Пропорції в народній архітектурі	3

30.	Колір та настінний розпис в традиційній архітектурі України	3
	Всього	100

5. Методи діагностики знань

Поточний контроль на практичних, семінарних заняттях проводиться з метою виявлення готовності студента до занять у таких формах:

- вибіркоче усне опитування перед початком занять;
- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5–10 хв;
- оцінка активності студента у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т.д.

Контрольні запитання поділяються на:

- проблемні – створення ситуацій проблемного характеру;
- питання-репліки – виявити причинно-наслідкові зв'язки;
- ситуаційні завдання – визначити відповідь згідно певної ситуації.

6. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Критерії оцінювання результатів навчання відбувається у відповідності до Процедури оцінювання компетентностей, ідентифікації та вимірювання результатів навчання аспірантів вищої освіти. Підсумкова оцінка з дисципліни «Народна архітектура України» виставляється, виходячи з результатів складання всіх передбачених програмою видів навантажень: самостійних і науково-дослідних завдань. За результатами вивчення навчального матеріалу, здобувачі отримують оцінку за 100-бальною шкалою.

Екзамен є обов'язковою підсумковою формою контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачами теоретичного матеріалу на лекційних заняттях, результатів виконання ним наукової роботи, самостійних завдань.

6.1. Розподіл балів

I етап – задача та захист письмової роботи обсягом 10–15 сторінок на одну із обраних тем – 30 б.;

II етап – екзамен – 70 б.

За усну відповідь (чи тестові питання) бали виставляються таким чином:

70-60 балів – “відмінна” відповідь;

59-45 балів – “добра” відповідь;

44-30 бали – “задовільна” відповідь;

29-0 бали – “незадовільна” відповідь.

<i>Самостійна робота</i>	<i>Підсумкове усне (тестове) опитування</i>	<i>Разом за дисципліну</i>
30	70	100

7. Навчально-методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій;
2. Навчальні посібники та ілюстративні матеріали;
3. Робоча навчальна програма;
4. Методичні вказівки щодо проведення практичних (семінарських) занять та самостійної роботи аспірантів;
5. Тестові і контрольні завдання для тематичного оцінювання навчальних досягнень аспірантів.

8. Рекомендована література

8.1. Базова література

1. Будзан А.Ф. Поселення, садиба, житло // Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 159–178.
2. Гошко Ю.Г. Конструктивні особливості традиційного народного будівництва Полісся // Народна творчість та етнографія, 1985. – № 2. – С. 54–57.
3. Жолтовський П.М. Деякі особливості народного будівництва Українських Карпат // Народна творчість та етнографія, 1978. – № 4. – С. 61–68.
4. Кирчів Р.Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини. – К.: Наукова думка, 1978. – 174 с.
5. Кіщук Т.П. Інтер'єр житла // Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 166–169.
6. Косміна Т.В. Сільське житло Поділля. – К.: Наукова думка, 1980. – 190 с.
7. Косміна Т. Поселення, садиба, житло // Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 2. – Опішне: Українське народознавства, 1999. – С. 13–57.
8. Логвин Г.Н. Дерев'яна архітектура України // Нариси історії архітектури Української РСР. – К.: Держбудвидав, 1957. – С. 200–231.
9. Логвин Г. Культові споруди в Україні // Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 2. – Опішне: Українське народознавства, 1999. – С. 417–462.
10. Могитич І.Р. Народна архітектура Українських Карпат XV–XX ст. – К.: Наукова думка, 1987. – 270 с.
11. Самойлович В.П. Народное архитектурное творчество. – К.: Будіввельник, 1976. – 230 с.
12. Таранушенко С. Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України. – К.: Наукова думка, 1987. – 334 с.
13. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. – Львів, 2007. – 640 с.

8.2. Інформаційні ресурси

1. www.litopys.org.ua
2. www.histoty.org.ua
3. www.uht.org.ua
4. www.history.com.ua